

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marți, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșană Sibiu, strada Măcelarilor 45.

Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român“, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr.
pentru fie-care publicare.

Săcuii.

Abia se mișcă vr'un pâr în capul unui Săcui și deja se aude prin rostul foilor maghiare țipetul întregii „națiuni“, care compătimește pe cei câte-va sute de mii Săcui, așezați în sudostul patriei noastre și în cari concetățenii maghiari își pun totă nădejdea, sperând, că cu ajutorul lor le va succede cu timpul a înghiți întreg colosul nemaghiar dintre Săcuime și Tisa. Intr'adevăr nu sunt cetățeni, cari se fie mai cu considerare și bunăvoință tractați de guvernul ungar, ca și Săcuii; ei sunt fiii desmerdați ai țerei.

Făcutu-li-s'au școli elementare și de specialitate, de industrie, etc. făcutu-li-s'au căi ferate și fel și fel de favoruri; cu toate acestea nu se intramă, nu dau înainte, nu progresază. Abia este — afară de fostul deputat Ugron Gábor — Săcui, care se jõe rol mai însemnat în viața Maghiarilor, care se se ridică la un nivel mai înalt al vieții sociale.

Asta îi nelinistese pe Maghiari. Năcazul lor își ajunge culmea, mai ales, când află, că elementul săcuesc nu e consciu despre rolul și partea, ce i-o dă „națiunea“ întru realizarea utopiceii idei a statului naționalmaghiar, și când sunt siliți a constata că Săcuii în masse trec frontiera, căutându-și mijloce de traiu în vecina Românie.

Așa au adus în zilele aceste foile maghiare scirea, că numai din Réme-tea-Giurgeului, care a ars aprõe totă mai anii trecuți, au plecat astă-primăveră 500 de inși în România, și că după o petrecere de 3 luni s'au reîntors acasă flenduroși și flământii, ca vai de ei.

„Pester Lloyd“ le face următorul tablou: „Toți sunt desilusionați și amăriți și oferă o privelise mișcătoare de vaiet și miserie. În urma muncii grele și de obosela drumului, sunt toți istoviți; hainele lor sunt sfêrticate și blastemă minutul, în care s'au decis a pleca“.

Din acest incident era pe-aci se se pornescă un șir de ieremiade, care se deplângă amarele pățenii ale Săcuilor pribegiți.

Dar lamentările țiaristice sunt cu totul neadeverate, sau cel puțin foarte esagerate.

Cine cunõece mai deaproe referințele, acela nu le pôte admite, mai ales când este cunoscut, că — ori cât de multe favoruri și ușurări se fac Săcuilor — ei totuși se simțesc mai bine în Moldova, unde munca lor se plătesce mai bine și astfel câștigul e mai mare. Din timpurile vechi a fost Moldova pentru Săcui o țără ospitală, o mamă, care i-a provêdut cu tôte. De aceea pe timpul luptelor cu Mihaiu Viteazul au ținut parte acestuia și au prins pe Báthori și l'au decapitat, ducând capul lui viteazului principe român. Astăzi încă poți avea ocașiunea a auzi din gura Săcuului nesticat de duhul șovinismului, că „nu-i țără, ca Moldova, în care se poți face mai ușor și mai multe parale“.

Așa și este, de aceea nu-l poți reținea dela trecerea frontierei. Dacă nu i dai pas în tötă regula, o apucă pe vama cucului și tot se duce. Lucrători aplicați la marile întreprinderi de lemne dela Ața, Bour, Hangu, Dămuș etc. sunt în partea cea mai mare Săcui, cari pentru lucrul prestat capătă parale frumoșe, încât pe lângă procurarea celor necesare pentru traiu trimit și pentru susținerea familiei de acasă. De multe-ori poți să-i vezi reîntorcându-se din „țără“ — ce-i drept — cu hainele rupte și pline de mișcatori, — fiind-că nu le-au premenit, căci în România îmbrăcăminte e scumpă — dar apoi și cu șerpariul plin de parale, cari îi ajung pentru provederea trebuințelor de preste érnă, pentru plățirea dării etc.

De nu i-ar atrage condițiuni mai favorabile, de sigur Săcuii ar rămânea acasă; așa însă se duc și noi numai mulțumitori avem să fim României pentru acesta, căci îi prevede cu un capital frumos, pe care îl scot din țără și l'aduc la noi și totodată ne scutesc de emigrări mai mari în America, de unde nu prea este întorcere, pe când din România toți se reîntorc după un timp mai lung, sau mai scurt.

Servitorimea de tôte categoriile din România încă e în parte mare recrutată dintre Săcui. (În timpul din urmă au început mărginenii noștri a le face concurență.) Cuvântul „ungurică“ adevinit în România chiar nume colectiv, însemnând fétă de casă. Servitorimea acesta se bucură acolo de o situațiune favorabilă. Mulți fac parale și ajutoră în mod însemnat pe cei remași acasă; alții fac chiar stare și astfel se întorc acasă, se căsătoresc, bucurându-se tötă viața lor de ospitalitatea țerei, pe care țiaristi de reacredință acum o batjocoresc. În anii trecuți am convenit cu un personagi din societatea înaltă Bucuresteană, care î-mi spunea, că cea mai mare parte a personalului său de servițiu sunt unguri, cari trimit lună de lună bani acasă, și s'au făcut stare.

Eată dar, că nu corêspund adevêrului cuvintele lui „Pester Lloyd“, când ȳice: „România peste tot nu este Eldorado pentru emigranți“.

Din contră numai un om leneș și decăduț n'a putut trăi acolo; ér cei isteți și-au făcut adese-ori averi foarte considerabile, pe cari nu odată le-au folosit în contra intereselor țerei, care i-a încălțit la sinul seu.

Nu sunt deci „agenții mincinoși“ de vină, că se duc Săcuii în România, nu acestia îi seduc, ci ospitalitatea țerei, valorea mai mare a muncii prestată și invită la trecere. Inzadar le va pune deci statul tren gratuit la dispozițiune, ca să mêrgă în Ungaria la lucru sau în alt loc, căci îndată-ce vor afla, că nu-s așa bine plățiți, i-au frunza 'n buze și se întorc acasă, ca mâne să plece „Molduába“. Dôr' a fost dus statul, — pare-mi-se prin anul 1889—1890, — Săcuii la Cugir, la tăiat de pădure; dar n'au făcut acolo mulți pureci, ci au părăsit lucrul peste puține zile, de sigur nu de flori de măr și nici buieci de sătui.

Că Săcuii și peste tot Ungurii ar fi réu tractați în România, încă este o scornitură. Eram în tómma anului 1894 în Moldova și mē primplam prin piața Bacăului cu deputatul din cameră, acum prefectul județului, dl Leca. Acolo dl Leca observă un țeran, pe

care agrăindu-l cu „János bácsi“ îl chêmă spre noi și mi-l presentă. Era un țeran ungar din o comună învecinată. Eu l'am întrebat unguresce multe de tôte și din tôte vorbele lui am aflat, că vorbesce limba maghiară, că-i merge bine, că are cunosciința originei lui maghiare, și nu se plânge, decât de necazurile, cari adeseori vin preste toți cetățenii unei țeri fără deosebire. Despărțindu-se de noi cu invitarea la căsătoria fiului seu, îmi comunică domnul Leca, că numitul țeran-ungur și-a câștigat o avere de vr'o 200.000 franci.

N'au deci concetățenii noștri Maghiari cuvinte de a defăima țera românescă și de a se plânge contra ei, pentru că adăpostesc la sine compatrioți de ai noștri, cari aici nu pot trăi, ci caute a delătura greutățile și nevoile, cari țilnic se înmulțesc, făcând tot mai nesupportabil traiul poporului. Cu aceea, că ministrul Darányi va colonisa câteva sute de familii săcuiești pe moșiile statului dela Nimigea-ungurescă, Șermașul-mare și Vițe, nu-i mântuită țera, nici chiar Săcuii. S'au mai făcut și altă-dată asemenea încercări, dar n'au prea succes.

Lase în mila Domnului visurile utopice și îndrepte-și luarea aminte asupra popórelor nemulțumite. Casul bieților Ruteni este destul de grăitor și instructiv. Aici trebuie ajutat, la talpa țerei, ér nu se prădeze banii scumpi pe palate luxose de teatre umoristice și de întreprinderi pazmandiane a là Ós-Budavár. Câte parale s'au cheltuit și se cheltuesc de geaba pentru utopii de maghiarisare, ar contribui mult la ușurarea sorții popórelor nemulțumite, ferindu-le de curente periculose ca și socialismul, care ia dimensiuni mari și cari cu măsuri opresive nu va fi stîrpit.

Desvólte guvernul ungar activitatea, ce-o pune în interesul maghiarisării, pentru ridicarea sorții poporului și atunci cetățenii nu vor lua lumea 'n cap.

Nime nu-și părăsesce vatra fără cauză și nu-i atras acolo, unde-i mai réu ca acasă.

FOIȚA.

Bucăți de scrisori.

In Mûnich.

ȳiua II. Merserăm la câteva biserici și catedrale; apoi din cauza plóiei, rămânând într'una a Sf. Bonifaciu, ascultarăm orga și corurile, o muzică sfântă, pe care auzindu-o oricine îi simte frumusețile și farmecul.

În timpul acesta ghidul îmi arăta picturile după pereți, sculpturile în ștep ce ornau scaunile mari; îmi spunea istoria bisericii, a clădirei sale.

Stând pe bancă, îngânați de rugăciunile latine, facem planul țilei de mâine.

Vom merge la galeriile de tablouri; apoi la marea statuă a Bavariei, ce e afară din oraș, și la palatul Gloriei (Ruhmes-Halle).

— Și prin prejur e bere bună, adause ghidul.

După amiazi, un cer senin, prospăt, abia curățit de nori umezi, resuflarea intinselor păduri.

Sórele uscă curând străzile; aerul era curat, plin de rêcoreala muntelui.

Mergem la *Residenz*, palatul regelui.

Cea-ce mi-a plăcut, au fost grajdurile și șopronele.

Caii erau de tötă frumusețea, bine îngrijiți, grășni, puternici, cu ochi negri, blânzi, cu privirea plină de inteligență.

În șoprone se ținêu diferitele carete regale și prințiare din diferite timpuri. Erau de tôte formele; tôte aurite cu roatele scilpitore, cu țingeri și lebede cu aripi argintate.

Părea că sunt ale vre-unui prinț din basme, ale unui împêrat care are să pornescă la nunta fiicei sale.

Tôte ședeau acolo, nemișcate de vremuri, acoperite de un fin praf, care dădea aurărilor un fel de tristețe; durerosul farmec ce l'lasă povestea timpurilor strălucite, trecute de mult.

Séra am fost în o veselă societate. Mē întâlnisem cu doi români, ce studiară acolo; cu dênșii și alți am petrecut până târziu. Nu înse cu inimă liberă mai toți; aveau tăeturi pe obraz, semnele rapierei.

Oamenii aceștia se bat pentru cel mai mic lucru, cu spada subțire, cu vârful rotund, numită rapiere.

Loviturile nu se dau de cât la cap, la față, și cu cât vor avea fața mai crestată, cu atât este mai stimat. A bea bere, a se bate și a fi tăiat de rapiere, sunt calități indispensabile unui tinăr, ce voește a fi plăcut, iubit, ce voește se fie erou, se cucerească.

O prințesă de sânge Mûnchenez, refusă a se mărita cu o delicat prinț, nu știu de unde, prertu-că, ȳicea blonda copilă, nu pôte să înghiță nici o halbă de bere!.

Iar pentru tăeturile rapierei cultul este și mai mare.

ȳiua III. Astăzi tötă țiuă am fost prin galeriile de tablouri, defilând pe dinaintea pânzelor pictate.

Sunt frumoșe, celebre. În galeriile pinacotecei, am admirat picturile vechii școle germane, cu H. Holbein și Al. Dürer ce au scris cu colori, pagini de durere din viața lui Crist. Rugăciunea din Grădina Maslinilor a lui Isus, este tötă o poemă plină de melancolie tristă, sfășietóre, a celui ce se rógă într'un moment de slăbiciune, simțindu-și

crudul sfirșit. Tot așa de bine sânt și alte scene, ca *Invierea*, *Coborirea de pe cruce*, etc.

În câte-va săli am găsit pânze de ale măestrilor din șeola Italiană; pe *ȳițian*, pe *Rafael*.

Tablourile lor cu madone și țingeri frumoși îmi aduseră aminte Florența și Venetia...

Apoi portretele lui *Van Dyck*, cu tonuri calde, cu figurile pline de viață ale lui *Rembrat*, ce semênau că trăesc, acolo, pe fondul lor închis, pe pânza acea înegrită de vreme.

Rubens, acest pictor al cărnei omenești avea aici vre-o 60 de pânze, o comóră nestimată.

În urmă *Ribera* cu capete de călugări palide, cu vine albăștrui, cu capete mórte, cu vinețeli ce îngrozesc, *Murillo* cu copii lui frumoși, grăși, în scene de un realism isbitor represintă în destul, cu unul ori doi cavaleri de *Velasquez*, glorioșă școală Spaniolă.

În *Maximilianeum*, o galerie de tablouri istorice, făcute de Maximilian Iosef, rege al Bavariei, în 1805, am vêdut mărête scene, pline de eroism, din istoria Grecilor sau din istoria Germaniei.

Progresele slavismului.

Iată câteva indicii despre speranțele slavismului din Balcani și despre progresele netăgăduite ce el le face:

Un fost ministru sârb, întrebând de un bărbat politic din Monarchia noastră asupra părerilor sale despre dezvoltarea lucrurilor de aci, a zis între altele:

„Dărîmarea dualismului austro-ungar se poate aștepta cu cea mai mare siguranță, și în curînd. Acest eveniment are însemnătatea cea mai întinsă, nu numai pentru monarchie, ci și pentru Slavii din Balcani. Și în provinciile ocupate, situația a devenit nedurabilă. Mergerea deputaților sârbi din Bosnia și Hercegovina la Constantinopol însemnă netăgăduit fiasco pentru Kállai (guvernorul). Dacă nici asta nu va folosi, deputații sunt gata a merge și la Petersburg! Se pertractează deja, și cercuri înalte reușite pun în vedere o primire strălucită deputației!”

„În Viena și în Budapesta se înșală cei-ce cred, că prin Milan (pe care l-au făcut să ajungă ear comandant general al armatei sârbești), vor putea ținea în frâu mișcarea națională sârbă! Milan e cu totul neputincios, și mai puțin ca ori-ce este el în stare a opri în loc mișcarea națională!”

Asta ca specimen de speranțe a slavilor, ca judecată asupra situației. Iar ca semn de evident progres, iată altă știre:

Din Sofia (Bulgaria) se scrie: „Principele Ferdinand primește încetul cu încetul napoi în armată pe toți acei ofițeri bulgari, cari după-ce au detronat pe Principele Alexandru, s'au refugiat în Rusia! De toți au fost astfel de ofițeri 48. Anul trecut au fost reprimiți 4 în armata bulgară, estan se primesc încă 13 și în curînd alți 25!”

Ce va să fie asta, dacă nu evidente progrese în sens rusesc a slavismului în Europa pretutindenea?

Se duc, ori se fac?

— „Sioniști” —

Alergând și ei după un „ideal”, care aparține încă domeniului imposibilităților, Jidovii așa zisi „sioniști” se mișcă de nou. Pe ziua de 28 August n. este convocat la Bazel un nou Congres al sioniștilor, și congresul va ținea 3—4 zile.

Jidanii cari pun acum an de an la cale acest fel de „congrese”, spun că scopul le e, să lucreze a întemeierea de nou împărăția jidovăscă, ca stat național, în jurul Sionului, și pe toți prigoniiți de prin țeri străine, să-i adune acolo, și să-i așeze stabil, ca prime „cărămizi” la fundamentul jidovescului stat.

Mulți însă sunt de credință, că acesta e mai mult un preteest, sub care jidovimea din toate părțile pământului se adună aci, pentru a se sfătui cum să stărbă mai tare, mai cu succes, pe popoarele creștine printre cari e risipită.

Și asta e mai curînd de creștut. Și e de creștut, pentru-că urmărind „activitatea” congresiștilor, vom observa, că chiar ei, „însufleții” propagatori ai ideii, nu se duc în noua împărăție, ci cel mult dacă,

Lume multă și de tot felul, umbla de colo până colo, prin galeriile acestea; era o Duminecă, și mulțimea acesta petrecea foarte bine, privind la vre-un episod pictat, ce arată vechi Germani respingînd armata Romei.

*

München este și orașul pictorilor; ei ocă unrol important în această cetate, cu omeni veseli și vorbăreți, cu berea bună și efitină.

În fie-care an se fac mari expoziții de tablouri; sunt altele permanente, instalate în mărețe palate corintiene, pe piețe ornate de prophylee, de colonade antice.

Diferite școli esistente, mistici și simboliste, își au aici locul lor; Palatul de Cristal e câmpul de luptă; critica și admirația mulțimei decide premiurile și învingători.

În urmă pinacotecele statului și galeriile particulare cumpără operele de valoare.

*

La 7 ore seara. La Statuia Bavariei Incuijurat de palatul Gloriei, lungi portice ale unui templu de marmură, lucrat în ordinul Doric, masiv, impunător, se înalță, pe un pedestal potrivit, colosala statuie de bronz, în care te poți sui, prin mijlocul ei,

pentru ochii lumii, mână pe câte un nenorocit „frate”, care nu mai poate înșela pe aici poporul deșteptat și pornit contra lui, încolo cei mai „viteji” stau aci și sug ca lipitorile mai departe!

Dacă sioniștii ar fi sinceri, devotați și eroici luptători pentru ideea lor, și am vedea rólele lucrării lor în deșertarea satelor și statelor de lepra jidovăscă, am fi dintre cei, care mai viu i-ar aplauda și le-ar dori „drum bun”!

Dar nu o se ajungem să avem fericirea asta. Dór numai începutul, un început „modest”, au făcut, și deja Turcii cari au stăpânirea peste Locurile sfinte, de asupra și în jurul cărora Jidovii ar dori să se așeze, — s'au și săturat de ei, și, precum ceteam mai dîlele astea, guvernul turcesc a și dat ordine aspre de opreliște a invasiunii de jidani „sioniști”, cari nu-s decât niște zdrănciți și periculoși, aglomerati acolo de peste tot locul unde nimerii n'au mai trebuit.

Îa oprit, fiindcă nu-s astfel de cete, și de sêraci și de bogăți, cari la olaltă se pótă forma o societate, o parte de organism, ci-s numai naivii dintre jidovime, cari au creștut și au alergat deja spre pământul făgăduinții, pe acolo pe unde au fost ne-mai avînd ce face.

Așadară de un lucru fără cap și desperat se ocupă „congresul sioniștilor”, dacă peste tot se ocupă și de acest lucru...

Dar desperat lucru sunt acest fel de congrese, mai ales pentru noi popoarele creștine ce locuim în Ungaria. Alții din alte țeri tot mai légă câte o rază de nădejde de acele congrese, că membrii ce iau parte la ele, întorși acasă vor porni pe drum spre pământul făgăduinței un număr ôrecare de Jidani, — dar noi nu putem avea nici atâta nădejde!

Din Ungaria întregă Jidovimea se ține departe de mișcarea Sioniștilor, și la congresul lor parte nu vrea să iee, pentru-că, țic ei, mai „Sion” și mai „Ierusalim” și mai „pământ al făgăduinții” ca și cum avem noi aci sub aripile ocrotitoare ale Ungurilor, nu mai putem să mai găsim altul! Să stăm aici și să ne înțepenim bine, că bine ne e!

Și aici stau! și de Sioniști nu vor să știe nimica!

Anglia și Rusia.

O telegramă transmisă din Londra la 12 August spune că, după informațiunile ce le are țiarul „Times”, în conflictul dintre Anglia și Rusia din cauza Chinei, Franca și Belgia iau partea Rusiei.

De altfel peste tot se pare, că în chestia asta Anglia este care are mai puțin noroc, și care va ieși scurtată dintr'însa.

Franca și Rusia deopotrivă au cerut direct guvernului chinez, ca să nu iee în considerare nisui-nțele ambasadorului britanic, care se silea a zădărnici ratificarea contractului privitor la calea ferată Peking-Han-Kan, care e favorabil Rusiei și Belgiei.

Și stăruințele engleze au fost zădărnice!

Prin ordin împărătesc, împrumutul belgian pentru zidirea liniei nu

cu o scară, până în capul statuei, unde pot ședeia în bună voie 4 ômeni.

Statuia, ce reprezintă o femeie, ori cât de colosală ar fi, farmecă înse prin puterea și armonia ce s'a păstrat în bronzul acela.

Statuia este pe un câmp afară de München, și domină întreg orașul.

*

Rezemat de o colonă a templului de marmură, am privit la apusul sôrelui. Simțeam, cum recea marmură se acoperă de purpură lumină a amurgului, spre a cădea din nou în albeață-i de mörte. Am văcut ultimele raze lucind pe înaltele turnuri ale orașului, și în urmă, pierdîndu-se tôte după depărtatele păduri, unde se scoborîse luminosul astru.

Umbrele se scoborîseră peste tăcutul templu, palatul Gloriei, iar întunerecul nopței făcu, ca statuia Bavariei să semene cu o imensă fantomă, ce ședeia nemișcată, amenințătoare, puternică, veghind în noaptea adâncă, la pacea orașului, ce și mișca luminile sale, printre străđile largi, pline de sgomotul surd al mulțimei.

(Fpt.)

Virg. Gilli.

mite, a fost aprobat, cu desconsiderarea protestărilor ambasadorului englez, care voia să facă împrumut englez

Acésta a iritat așa de mult spiritele în Anglia, că țiarele guvernului în frunte cu „Standard” strigă: Până acum am tot retras, dar acum e timpul suprem, ca guvernul Marii Britanii să facă ceva pentru apărarea intereselor Angliei.

La deschiderea unei școle.

Cuvîntare

rostită de protopresbiterul on. Greg. Pletoșu, profesor gimnasial în Năsăud, cu ocaziunea sântirii școlii confesionale gr.-orientale din Borgo-Bistrița.

Onorat public!

Fie-care local scolar, care se ridică din nou, trebuie să fie o ocaziune de mare bucurie pentru noi toți, și acésta pentru cuvîntul, că fundarea și ridicarea de școli nouă este o dovadă vedită despre rîvna, pre care o au cei ce fac acest lucru, pentru progresul culturii poporului; ér acésta rîvna este un semn netăgăduit de vitalitate, căci cel ce fuge de întunerec și nisuesce cătră lumină, întră în viață, a „trecut din mörte la viață”. Drept aceea și sêrbările școlare sunt totdeauna un fapt, care înveselesc inimile tuturor participanților. Ele sunt sêrbări culturale comune de o potrivă și celor cari conduc generațiunile în dezvoltarea lor, și celor cari se desvöltă sub influința binefăcătoare a conducătorilor.

Suntem adunați astăzi aici, cler și popor, ca să sêvrîșim un act de mare însemnătate: Să instalăm și să dăm întrebuintării școlă din nou clădită în acésta comunitate creștină, din dărnicia poporului și înălțată în acésta formă pompoasă după gustul și sub nemijlocita priveghere a conducătorilor lui, ér apoi să constatăm, și singuri să dăm mărturie despre rîvna pentru progresul în cultură a populațiunei creștine ortodoxe, din acésta comună, fii vrednici ai bisericii ortodoxe și membrii de frunte în organismul țerii.

Și când facem acésta instalațiune, dațimi voie, ca să reamintesc cerințele, ce facem peste tot unei școlă bine organizate și școlii confesionale ortodoxe în particular.

Născută din trebuința frîscă de a veni într'ajutor familiei întru rezolvirea problemei de crescere, școlă, ca așezămînt cultural, este de două feluri: educativă și specială

Școlă specială, ca un fel de profesiune, servește scopurilor particulare ale trauiului, este școlă pentru pâne și numai indirect servește și scopurilor culturale.

Singur școlă educativă servește scopurilor culturale în genere. Pentru aceea acésta formeză temelia educațiunii și a culturai unui popor, a unei națiuni, și prin acésta a țerii, a statului, pentru-că școlă educativă mai ales și înainte de tôte, are să formeze bărbății și pătura socială, pe carea are să se rădime organismul social atât bisericesc cât și cetățenesc, are să formeze poporul ca să pótă deveni un factor vrednic în organismul social și cultural. Un lucru trebuie să stee întipărit în mintea noastră a tuturor: în școlă educativă întră copii și din școlă es bărbăți.

Și la școlă educativă aparține și școlă primară sau elementară. De aceea cu toții trebuie să o considerăm ca un loc sfânt, de care nimic réu să nu se atingă și în care copiii noștri din frageda tinereță să nu vadă, să nu audă și să nu învețe, decât ce e bun și de folos sufletului și trupului. Închiperirea, că în școlă trebuie să se învețe, cum se țice, numai „carte”, este greșită, căci cartea multă, dacă nu e așezată pe fundament bun, moral, nu are valóre, ba devine chiar periculósă societății.

Deci nimic din ceea ce se petrece în școlă, nu trebuie să ne fie indiferent. Cel mai mic lucru încă își are importanța sa. Mai cu samă astăzi, când trăim în grele vremuri, nouă Românilor nu ne pótă fi nimic indiferent din cele ce se petrec în școlă. Și mai cu samă nouă Românilor ortodoxi din acésta țără, cari avînd și susținînd școlile noastre confesionale pe bazele autonomiei bisericesci, nu ne este permis ca să trecem cu vederea ceva din ceea ce se petrec în școlă, cu deosebire acum, când se pare, că avem să trecem prin grele încercări și când simțim amarnice scurtări chiar dela frați, cari sub false și lustruite pretexte, fără drept caută a să vîrî în ceea mai lăuntrice ale noastre și nisuesc pre tôte căile a ne da în laturi!..

(Va urma.)

Pacea!

Am ajuns în sfîrșit să putem pune acest cuvînt în fruntea rubricii dată-tóre de știri asupra nenorocitului „Răsboiu Americano-Spaniol”.

Astăzi ostilitățile au încetat cu totul. Incheierea păcii a întrat în mer-sul ei sigur și destul de „fără greutate”, căci Spaniolii primesc foarte resignați condițiile și în mândria lor par-că nici nu vor încerca să obție modificări.

Iată condițiile păcii subscrise deja în liniamentele ei generale:

1. Spania abdice de suveranitatea sa asupra insulei Cuba.
2. Spania abdice de drepturile sale asupra insulelor Portorico și a celorlalte Antile spaniole, precum insulele „Ladrones”, în favorul Statelor Unite americane.
3. Statele Unite țin ocupat orașul Manila (în Filipine), sînul și portul lui, în decursul pertractărilor de pace; ér pertractările vor stabili forma de guvernament a Filipinelor.
4. Cuba, Portorico și celelalte Antile, vor fi numai decât deșertate (de Spaniolii).
5. Spania și Statele-Unite își trimit pentru stabilirea amînunțită a condițiilor de pace, pe plenipotențiații lor, cari nu pot fi mai mulți ca 5; și vor începe pertractările în Paris, cel mult la 1 Octobrie.

După subscrierea prot, ocolului s'a trimis telegrafic ordine comandanților pentru încetarea ori-cărei lupte mai departe!

Din ROMÂNIA

(Un interesant album). Eri, serie

„Epoca” de Duminecă, s'a trimis dela Castelul Peleş Mitropolitului din Petersburg, un album splendid, conținînd fotografiile tuturor bisericilor construite de M. Sa Regele pe domeniile Coronei precum și fotografia tuturor bisericilor restaurate.

Albumul s'a trimis prin legațiunea română din Peterburg.

* * *

(Scăderea prețului grăului.) Cetim în „Drapelul” de Duminecă: Agriculturii sunt foarte îngrijați de colosala scădere a prețului grănelor. Într'un foarte scurt timp, grăul a scăcut dela 120 fr. cu cât se vindea hectorul de grău prost, și azi cel mai bun se plătește cu-73 lei. În schimb însă porumbul are preț bun până acum.

* * *

(Un rar fenomen ceresc.) Cetim în „Timpul” de Sâmbătă: Aseră pe la ôrele 7 și jumătate, s'a văzut în Capitală un fenomen, care se pótă observa foarte rar. Sôrele apusese deja și nu mai rêmasese pe cer de cât reflexul roșiu al crepuscului, când de odată se produse în atmosfera încărcată cu aburi de o culoare vînătă închisă, o lumină roșie-albastră-violetă: un bolid (comet) trecu din spre apus spre răsărit, lăsând în urmă o dungă mai mult violetă, și străluci apoi producînd o lumină albăstrie foarte vie, ca a unei rachete.

Dunga lăsată în urmă a stat vre-un minut și jumătate tot ștergându-se din ce în ce mai mult, până ce a dispărut.

Fenomenul acesta e foarte rar, căci deși bolidii cad țiaua ca și nôptea, țiaua nu pot fi văduți din cauza luminei sôrelui. De astă dată se pare, că lumină lăsată pe acest bolid prin arderea lui de frecarea cu aerul, a fost așa de mare că a putut fi observată la acel ceas când este încă lumină mare.

Școlile române din Blaj.

„Programa gimnasiunii superior, preparandiei, școlii normale și școlii de fete gr.-cath. din Blaj pre anul scolar 1897/8” — este titlul progamei școlilor din Blaj.

Programa conține pe cele dintăiu 43 pagini tratatul: „Constituțiunea Romanilor”, de prof. C. B. Groze. Urméză datele școlare despre gimnasiu, din cari extragem următorele:

Corpul didactic e compus din 1 director, 17 profesori de studii ordinare și 5 de studii extraordinare și facultative.

Catechet elevilor gr.-or. le-a fost *Samuil Sabo*, preot gr.-or. în Blaj. A propus 1 oră pe săptămână.

Din *limba română* în cl. VII. s'a propus (3 ore pe săptămână): Principii de estetică. Introd în poetică. Tehnica Poeziei. Poezia populară, genurile poeziei: lirice, epice, dramatice. S'au citit și aprepăt poezii lirice și epice din V. Alexandri, D. Bolintinean, G. Coșbuc și *Eminescu*; dramatice: Despot Vodă de Alexandri, Sgârșitul de Moliere și Horațiu de Cornielle, trad. de Sion, 1 lucr. scripturitică pe lună.

În cl. VIII. (3 ore pe săptămână); Istoria literaturii rom. de la început până la prezent, după manualul de E. Hodoș și *Analecte de Cipariu*. S'au citit bucăți alese din literatura veche și modernă. 1 lucr. script. pe lună.

Ajutore. În anul scol. 1897/8 au fost împărțite cu stipendii 56 de studenți din suma totală de 4345 fl. 50 cr.

La sfârșitul anului studenții cu „eminente” au fost premiați cu cărți. Ministrul de culte și instrucție a trimis pentru premiarea studenților cari au făcut progres mai bun din l. maghiară — 3 cărți de valoare și 50 exemplare „*Magyar Millennium*”.

Seminarul tinerimei gr.-cath.

Seminarul a fost înființat cu 10 ani înainte de cătră metropolitul Vancea. În a. scol. prezent au fost adăpostiți în el cu totul 125 elevi, cu taxa anuală de câte 120 fl.; 83 greco-cath., 40 gr.-or. și 2 rom. cat.

Regretatul D. baron *Ursu* a lăsat partea mare a averii sale, pentru crearea unei fundații, din venitele căreia să se susțină în seminar 10 gimnasiști născuți în comitatele Sibiu, Făgăraș, Hunedóra. Fundațiunea s'a înactivat în anul acesta scol., beneficiând de ea 4 elevi cu stipendii de câte 100 fl.

Au fost eliminați din internat 2 elevi.

Examenele de maturitate.

În 15. Sept. s'a ținut examenul de maturitate verb. extraord. S'a prezentat un elev, care a și trecut. S'au prezentat pentru a emendă 14 din cari 4 s'au respins pe 3 luni, ceilalți s'au declarat maturi.

La al doile examen emendător din 15/XII s'a prezentat și a trecut examenul — unul.

La examenul de maturitate dela finea a. scol. 1897/8 s'au însinuat 33 școlari 27 studenți ordinari, 1 absolut din a. precedent, 4 relegați din a. 96/7, și un privatist.

La examenul scripturistic s'au admis 31.

Temele din limba română pentru maturitate.

1. Caracterizarea poeziei lirice.

2. Raportul dintre trup și suflet.

3. Efectul revoluției franceze asupra vieții popoarelor europene.

Esamenul verbal, la care s'au admis 30, și s'au prezentat 29 studenți, l'au trecut cu „eminente” 7, cu „bun” 7, su „suficient” 13. — Unul s'a relegat pe trei luni, unul pe un an.

Date statistice.

Numărul gimnasiștilor înscriși a fost 426. Au rămas până la finea anului 408. Privatisti au fost 3. Au repetat clasele 37.

După confesiune: 322 greco-catolici; 4 romano-catolici; 79 greco-orientali; 2 evang. reform.; 4 izraeliți.

După naționalitate: 402 români; 8 maghiari; 1 german.

Purtare morală „bună” au avut 397, „legală” 11, rera 1, admoniat prin direct. gimn. a fost 1.

Dela Reuniunea fem. rom. din Mediaș.

Etă, în cele următoare, invitarea și programul adunării pe care am anunțat-o scurt în numărul trecut:

Convocare.

Adunarea generală a „Reuniunii femeilor române din Mediaș și jur” se va ține în acest an, conform concludusului adunării generale din anul trecut, 28 August st. n. 3 ore d. a. în școala gr.-or. din Mediaș, cu următorul

Program:

1. Deschiderea ședinței prin presidentă, după care va urma imediat verificarea membrilor.

2. Raportul comitetului despre activitatea sa dela ultima adunare generală până în prezente.

3. Raportul despre starea casei Reuniunii.

4. Alegerea unei comisii de 3 pentru cenzurarea rapoartelor de sub 1 și 2.

5. Constituirea Comitetului pre un nou period de 3 ani.

6. Propunerii eventuale.

7. Alegerea comisiei de verificare.

8. Inchiderea ședinței.

A participa la această adunare, sunt invitate toate femeile române din Mediaș și jur, toate Prea stim. Dămine membre, precum și toți spriginitorii intereselor de progres ale acestei Reuniuni, al cărei scop nobil este înființarea de școlă de învățământ și lucrul, precum și ajutorarea fetitelor române sărace din Mediaș și jur.

Se observă, că în aceeași zi la 2 ore d. am. și în aceeași localitate și va ține Comitetul Reuniunii ședința sa ordinară.

Mediaș, în 11 Aug. 1898.

Maria Moldovan,
presidentă.

Maria Necsa,
secretară.

Noutăți.

Țiua M. S. Impăratului-Rege, care cade în 6/18 August, se sərbază estan, atât în cercurile militare, cât și civile în totă Monarchia, cu deosebită splendoră, fiind acum a 50-a oră că se sərbază, decând M. Sa șede în Tronul Impărăției.

Legătura căilor ferate ungare cu cele române pe la Petroșeni. Ministrul unguresc de comerț a dat concesiunea studiilor unei noue linii de joncțiune între Ungaria și România. Actualmente liniile ungare sunt legate cu liniile române la Vîrciorova, Predeal și, de anul trecut, prin linia de la Ghimeș, ear peste un an vor fi încă prin cea dela Turnu-Roșu. Noua joncțiune, a cincea, nestabilită încă, va fi cu atât mai importantă, cu cât ea legă basenul producător de cărbuni de piatră de la Petroșeni, cu piața română, pe care cărbunii ungurești luptă contra carbinilor englezi.

Nenorocirea dela Ilia. Din Ilia (com. Hunedórei) ni se scrie: Romano-catolicii din Ilia voin să zidescă un nou turn la biserică, au dat lucrul în treprinzătorului ungr *Baldzs* din Deva. Acesta l'a făcut așa de bine, că pecând ridicau lemnele de lipsă pentru a întocmi coperișul turnului, de-odată turnul, cu lucrătorii de pe el, s'a dărîmat! *Trei oameni au fost omorîți iar mulți alții greu răniți!* În treprinzătorul *Baldzs* a fost arestat.

Liberat. Sâmbătă a fost eliberat, după cum e informată „G. T.”, din temnița de stat din Seghedin, dl *George Făgărășan*, învătătorul din Tiur, care a fost osândit la un an și jumătate temniță și 200 fl. amendă din cauză, că a cântat cu corul țeranilor „Deșteptă-te Române”.

DI Poliehonie Sîrcu, profesor de filologia slavă la universitatea din S-Petersburg, serie F. D., sosind Vineri în 5 August de la Logoja a petrecut în Caransebeș până Marți în 9. August, cercetând interesantele manuscrise slavone și române, cari le-a aflat aci, între altele și un manuscript slavon din secolul 13. Marți a plecat însoțit de profesorul Iosif Bălan la *Hațeg*, de unde la Hunedóra, Orăștie, Sibiu.

Iar din Hunedóra se scrie „Rev. Orăștiei”, că dl Sîrcu a petrecut acolo două zile, făcându-și însemnate însemnări din cărțile liturgice, scrise în limba slavonă aflatore în biserică gr. cat. din Hunedóra, ear de aci a mers la Orăștie și de acolo la preotul evangelic din *Romos*, pentru cercetarea unor diplome scrise în limba slavonă.

Actualmente dl Sîrcu se află de Luni în Sibiu.

Schimbarea muscilor militare O fôie vieneză spune, că dela 1 Novembre, musicele militare încetează a mai exista în formă lor de aci. Se vor introduce altfel de capede garnisonă, ce vor fi întrebuințate numai pentru trebuințele militare. Să cânte la ocași publice ori în localuri, le va fi permis numai cu concesiunea dela ministrul de rezboiu.

Cei mai negentili oameni din lume, sunt, sigur, — socialistii holandezi. Inchipui-ți-ve numai purtare dela ei: pe ziua încoronării frumôsei și tinerei lor regine *Vilhelmina*, ei au hotărît să aranjeze demonstrațiuni monstru de „protestare”, date din meetinguri și eventuale conducturi pe strade, (de i-o lăsa cineva). Pe tinera Regină a atins'o așa de neplăcut această lipsă de gentileță a socialistilor săi, cât s'a hotărît, că îndată după încoronare va părăsi capitala! Că unde se duce, nu spun stirile, dar se cam pôte da cu socotela, că, atunci mirăse deja de vre-o săptămână, o să plece la plimbare cu mirele, ca să uite pe socialistii!...

Principele bulgar la Monarchul. Călătorul principe *Ferdinand* al Bulgariei — cum se depeșază din Viena — vrea cu orice preț, o întâlnire cu Monarchul nostru. În scopul acesta l'a înduplecat pe *Goluchowsky* să facă propunere Maj. Sale.

Inscrierile la gimnasiul din Blaj se fac dela 1—3 Septembrie n. În 5 Sept. se încep prelegerile. Esamenele corectore, supletore și de primire, se țin în 31 August n. La înscriere sunt a se plăti: taxa fundamentală, care pentru cei ce au mai fost la acest gimnasiu, este 3. fl., ér pentru cei ce vin prima oră 6 fl. Au să solvească apoi ca bani de școlă cei din clasele I—IV câte 9 fl., ér cei din clasele V—VIII câte 15 fl. De la solvirea banilor de școlă se dispensează studenții cu portarea morală bună și progres cel puțin bun.

Sinucidere fiorosă. Din Arad se vestese sinuciderea în chip îngrozitor a secretarului *Clemente Lupșa* dela banca de asigurare „Transylvania” de acolo. Nefericitul om s'a desbrăcat total, apoi și-a tăiat vinele toate și s'a aruncat din fereastra locuinței sale din etagiul al doilea pe stradă, unde întreg trupul i-s'a stălcit, umplând de sânge strada.

În stare de inconștiență — căci nu expiase în urma teribilei lovituri — a fost transportat la spital. Nefericitul *Lupșa*, a lăsat o scrisore adresată nevastei sale, care acum se află la un loc de cură în România. În scrisore spune, că și simte turburați creerii, și să teme de nebulie.

Vivos voco, Mortuos plango. Fulgura frango, este motto-ul „Clopot”-ului lui Schiller, și se pôte citi ca inscripție pe clopotul uriaș al bisericei din *Schaffhausen*, Clopotul acesta, care a costat 6000 franci, acum a crepat. Consiliul orașului a hotărît păstrarea lui ca reliquie scumpă, expunându-l spre privire în parcul cetății.

Pellagra în ținuturile sudice. Se vestese din Timișoara, că în comitatul Timișului, în deosebi în coloniile de ciangăi s'au constatat casuri de pelagra.

Un jubileu militar la Eger. Regimentul 60. de infanterie staționat în *Eger* și-a serbat acolo Sâmbătă iubileul de *unusută* de ani, cu pompă mare: Arhiepiscopul dela *Eger Samassa* a sfințit noul drapel al regimentului cu icôna Preacuratei pe o față și cu vulturul cu două capete pe cealaltă, și împodobit cu o fundă prețioasă trimisă de cătră regina Saxoniei. La serbare au participat arhiducele *Iosif*, baronul T. *Malortie*, ca reprezentant trimis de regina saxonă, și mulțime de demnitari ostășesci. S'au rostit cu acest prilej discursuri însuflețitoare ostașilor. Regimentul după defilare a fost fotografat. S'a dat câte un banchet pentru ficiori și pentru corpul oficerilor. În amintirea zilei baronul *Appel* a făcut o fundație de 2000 corone, ear arhiiepp. *Samassa* de 4000 corone pe sêma ostășimeii.

Sultanul de Maroko, cel care „avea în împărăție, o sută și o mie, de armăsari cu foc” — a încetat din viață.

Iubileul lui Pușkin. Anul viitor în luna lui August se vor face mari sərbări în Rusia din incidentul împlinirii de o sută de ani dela nascerea genialului scriitor rus *Pușkin*, din a cărui opere multe au fost traduse și în românește. Țarul a dat un ucaz, să se facă colecte în imperiu, pentru întemeierea unei fundații în memoria genialului poet. La mormântul lui se va ridica un monument grandios.

Expoziția din Paris va surprinde lumea cu un palat fără seamăn. Școala de belearte din Paris a publicat adecă concurs

pentru construirea unui palat-minune, care să primescă în sine pe principii cari vor cereca expoziția dela 1900. Palatul va întrece în construcțiunea sa tôte edificiile grandioase ale veacului.

AVIS! Atragem atențiunea asupra anunțului din numărul acesta despre cărți cu prețuri reduse.

Ciocnire de trenuri în tunel!

Joi, în 11 l. c. n, o nenorocire teribilă s'a întâmplat pe linia ferată dintre *Genova și Novi*. Două trenuri s'au ciocnit într'un tunel, pricinuind o catastrofă fără păreche în istoria nenorocirilor pe tren. Trenurile s'au zdrobit bucăți, îngropând sub ruinele lor mulțime de oameni. În curs de două zile au scos de sub ruine unspredece cadavre și se crede că vor găsi încă jertfe. Numărul greu răniților e de 40—50, dintre cari mulți în agonie. Preste 100 se urcă numărul mai ușor răniților. Impiegații trenului sunt parte morți, parte greu răniți.

Oribila catastrofă, s'a întâmplat între împregiurările următoare:

Între multe tunele de pe linia *Genova- Novi*, se află și cel numit „*Galeria Giovi*”, în limbajul popular cunoscut sub porecla „*Galeria miserabila*”. Acest miserabil tunel, care strătae munții *Appenini*, are o lungime de opt kilometri și un pătram (8200 metri) și e al patrulea după lungime între tunelele din lume. Construit pe timpul când tehnica construirii era primitivă, tunelul n'are ventilație. Nu circulă în el vântul; aerul e corupt, plin de fum și de gazuri omoritoare, ér căldura se urcă în el până la 30—35 grade.

De aceea de regulă călătorii amefesc în număr mare în el. Împrejurarea această a pricinuit și catastrofa din chestie. Mașinistul trenului de povară a amefit în tunel și a căzut pe grămada de cărbuni; ér focarul, asemenea în stare de leșin, înștinectiv a pornit trenul îndărăt! Când însă trenul de povară să apropia de eșirea din tunel, trenul de persoane de cătră *Novi*, tocmai intra în tunel cu o viteză mare, purtat de două locomotive! Ciocnirea a fost grôznică. Urmările le-am spus.

VARIETĂȚI

O flóre curiosă. — În provincia *Oaxaca* din *Mexico*, există o flóre, care în cursul zilei își schimbă colorea în trei feluri.

Când se face ziua, este albă, apoi cu cât sôrele se înalță, ea se roșește treptat așa, că la 12 ore este de tot roșie, începe apoi să se coloreze încet-încet în violet, încât la 6 seara este de tot albăstră! În timpul nopții se albicește iar, pentru a să roși dacă sôrele răsare.

Flôrea are un parfum frumos, pe care însă nu îl dă decât o oră două pe zi, când este roșie.

Mijloc sigur. Femeea: Nu-mi place deloc, că tinerul referent face într'una promenadă pe sub fereastra ficeii noastre. E drept că și ea prea stă mult, cetind ori lucrând, la fereastră. Ce crezi și tu că ar fi de făcut, să înceteze tinerul cu promenadele lui?

Bărbatul, cătră nevasta sa urită: Pune-te, un timp ôrecare, totdeauna tu la fereastră, soțiora mea!..

Bogăție de fete. Lordul *Londsdale* era știut ca cel mai bogat în copii, în totă aristocrația engleză. Într'o zi iese el cu cele 6 fete mai mari ale sale, la plimbare în parcul băilor dela *Baden-Baden*. Doi oșpeți cari aușiseră de bogăția în copii a lordului și-l cunoșteau, trecând pe lângă el, nu să putură stăpâni, ci unul esclamă prea tare:

— Șase fete! Seracul om!..

Lordul, care aușise vorbele, să întorșe zimbînd și respunse:

— Nu-s așa de sêrac cum vei fi creșdend d-ta, că mai am acasă șase fete!..

Poșta redacțiunii.

Dlul *I. C.* în *B.* Din lipsă de spațiu, în numărul de față n'a putut intra. În cel viitor însă, da. Dlul *I. B.* în *C.-s.* Primit. Mulțumite. Te rugăm și pentru viitor.

Mai multora. Cu lucrările mai lungi, rugăm să fiți cu răbdare. Pe rënd și la ce e buu, facem loc.

